

‘Vluchtelingen zijn er niet om je goed te laten voelen’

In haar 25-jarige carrière als tolk heeft Simone van de Wijdeven veel vluchtelingen zien komen, zien gaan, terug zien komen en verdwijnen in het niets en plotseling weer zien opdoemen. Waar blijven deze vluchtelingen? Wie helpt ze en waarom? Ze sprak over zingeving en vluchtelingen – twee termen die wat haar betreft samengaan – met theologe Dorry de Beijer, geestelijk verzorgster in een zorginstelling en bestuurslid van het Wereldvrouwenhuis en Vera van der Zalm, 26 jaar actief geweest bij VluchtelingenWerk en nu vrijwilligster bij het Wereldvrouwenhuis.

interview

Door **Simone van de Wijdeven**

Foto's: **Wereldvrouwenhuis**

Wat is het doel van het Wereldvrouwenhuis?

Vera: ‘We vangen vrouwen zonder verblijfsvergunning op en willen de veiligheid van de vrouwen vergroten. Ze krijgen een opvang voor ongeveer zes maanden, waarin ze kunnen uitrusten en waarbij wij hen helpen hun zelfvertrouwen en eigenwaarde terug te vinden. Daarnaast kijken we of een nieuwe asielpcedure kansen biedt. Een derde van de vrouwen die tot nu toe bij ons verbleef, heeft uiteindelijk toch een verblijfsvergunning gekregen.’

Wat is volgens jullie zingeving?

Dorry: ‘Zingeving heeft met geluk te maken. Niet alleen in het leven van elke dag, maar ook op een dieper, existentieel niveau. Dat geldt voor iedereen, zowel voor ons als voor vluchtelingen. Het is antwoord hebben op de vraag waarom je ’s ochtends je bed uitkomt. De dichter Remco Campert heeft ooit gezegd: ‘De zin van het leven is de zin in het leven.’ Als die zin je ontnomen of onthouden wordt, ga je ernaar op zoek. Met andere woorden, als je in je eigen land niet datgene kunt krijgen wat je graag zou willen

Wereldvrouwenhuis

Het Wereldvrouwenhuis is een opvanghuis in Nijmegen voor vrouwen zonder verblijfsvergunning. Het huis is ervoor om vrouwen die een afwijzing hebben gekregen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), geen recht meer hebben op opvang door het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en Nederland moeten verlaten. Het Wereldvrouwenhuis biedt individuele begeleiding en diverse activiteiten zoals taalles en gezondheidsvoorlichting.

of nodig hebt om zin in het leven te hebben, ga je het elders zoeken. Dat doet de mensheid al sinds het begin van zijn bestaan. Door de eeuwen heen trekken mensen van plek naar plek op zoek naar een beter leven. Dat is ook zingeving, niet alleen voor jezelf, maar ook voor je naasten, ook voor je kinderen.’

Vera: ‘Ik wil vrouwen een veilige plek en vaste grond onder de voeten geven. Ik voel me veilig, waarom mogen zij dat niet? Deze vrouwen hebben geen

plek om te leven en te wonen, geen geld. Ze zouden op straat moeten zien te overleven als wij ze niet opvangen. Dus vraag ik me af hoe ik ervoor kan zorgen dat zij een veilig en prettig leven hebben, zodat zij weer perspectief zien.'

Heeft uw vrijwilligerswerk met het geloof te maken?

Dorry: 'Voor mijzelf wel, alsook voor vele kerken en religieuzen in Nederland, die tientallen jaren ervaring hebben in het vluchtelingenwerk. Maar naast liefde is niet exclusief iets van het geloof. Wat het voor mij juist boeiend maakt, is de samenwerking met mensen uit heel andere windrichtingen en levensovertuigingen, die allen hetzelfde voor ogen hebben, namelijk mensen helpen. In christelijke termen heet het 'zielen redden'. Dat betekent in dit geval, vrouwen die verloren dreigen te gaan, kansen bieden om een leven te leiden zoals zijzelf denken dat hun leven geleid moet worden.'

Wat betekent het verlenen van hulp voor uzelf?

Vera: 'Als ik een vrouw help, geeft me dat een goed gevoel, ben ik niet met mezelf bezig maar met die ander die de hulp het hardst nodig heeft. We ondersteunen vrouwen, zodat ze steviger in hun schoenen staan, weerbaar worden en weer durf hebben om stappen te ondernemen, bijvoorbeeld een herhaald asielerzoek indienen.'

Dorry: 'Het heeft mij veel gebracht: je kijkt op een andere manier naar je eigen maatschappij, vooral naar de achterkant of onderkant ervan. Je leert jezelf kennen zoals je zelf nooit naar je eigen ik gekeken hebt. Ik ben mij er bewuster van geworden dat een dak boven mijn hoofd, eten, studie, werk, familie, vrienden niet vanzelfsprekend zijn. Iemand helpen geeft een goed gevoel en maakt dat ik zelf ook zin heb om te leven. Je krijgt veel moois terug. Natuurlijk komen er soms ook moeilijke of lastige situaties op je pad. Het gebeurt wel eens dat vluchtelingen niet geholpen willen worden. Dat mag. Voor sommige vrijwilligers is dat heel lastig. Ik heb wel eens meegemaakt in een andere vluchtelingenorganisatie, dat vrijwilligers om die reden stopten, omdat ze andere verwachtingen hadden van vluchtelingen. Maar bij het werken met vluchtelingen gaat het niet om jou, maar om hen. Vluchtelingen zijn er niet om je goed te laten voelen.'

Dat is een interessante uitspraak. En andersom? Bent u er wel om hen een goed gevoel te geven?

Dorry: 'Ik zou het liever in andere woorden zeggen. Als je echt een stukje van jezelf laat zien, kan er wederkerigheid ontstaan. Het is mijn eigen keuze om te helpen en ik vind het belangrijk verder te kijken dan alleen maar naar mezelf. Als je openstaat

naar anderen, staan anderen opener naar jou. Ze stellen zich ook kwetsbaar op. Het vertrouwen en de openheid die je dan terugkrijgt, beschouw ik als een cadeautje.'

Ik ga even de advocaat van de duivel spelen. Wat doet het met u als een vluchteling niet de waarheid over zijn vluchtverhaal en identiteit spreekt?

Vera: 'Het gaat mij er niet om of iemand wel of niet de waarheid spreekt. Ik zoek steeds de weg van wat wel kan. Ik zoek het open gesprek. Het is een ontmoeting tussen twee mensen, die ook samen veel lol kunnen hebben. Laat ik een voorbeeld geven. Onlangs was ik met een vrouw vies tapijt van de vloer aan het trekken. We waren allebei helemaal bezweet van het harde werken. We zaten op onze knieën en keken elkaar aan en dachten hetzelfde. Ik zei tegen haar: 'Moet je ons nou zo zien zitten.' Dan besef je dat je samen veel kunt bereiken. Ik ben geen betere vrouw als zij. We zijn hetzelfde, dus waarom meten met twee maten? Waarheid of geen waarheid doet er dan niet toe. We leven in het hier en nu.'

Dorry: 'Ja, dit is een prachtig voorbeeld van een ontmoeting tussen twee mensen, niet alleen een ontmoeting tussen hulpverlener en hulpvrager. Als je beiden op één lijn staat, geeft dat de ander juist zelfvertrouwen. We kijken niet naar waarheid, we concentreren ons op zelfredzaamheid. We willen graag dat deze vrouwen het geloof in zichzelf terugvinden, in de ander en in het leven. Hun vertrouwen is al zo vaak geschaad, dat het lastig is voor ze om nog iemand te vertrouwen. Het gaat niet om aardigheid, maar om rechtvaardigheid.'

Maar hebt u niet het gevoel dat u zich wel moet inzetten voor een bepaalde vluchteling als zijn vluchtverhaal heel vaag is?

Vera: 'Als ik twijfel of ik me in moet zetten voor iemand, dan probeer ik toch een oplossing te vinden voor de situatie. Als ik aan mezelf merk dat ik aan het oordelen ben, dan heeft dat een remmende werking. Ik dwing me dan die rem los te laten. Wat heb ik namelijk aan die oordelende gedachte? Die werkt belemmerend. Dat wil ik niet. Ik ga ervan uit dat mensen mij niet het hele verhaal vertellen, vooral uit angst. Mensen houden een stukje geheim. Dat is zinvol en dat respecteer ik. Maar of ik nu wel of niet het hele verhaal ken, weerhoudt mij er niet van om te helpen.'

Dorry: 'Dat iemand niet de waarheid spreekt, is voor mij nog nooit een reden geweest om hem of haar te laten vallen. Een keer heb ik zelfs meegemaakt dat iemand zoveel moeite had zijn verhaal voor zich te houden, dat hij het uiteindelijk toch verteld heeft. Dat is een hele kwetsbare opstelling. We hebben die persoon geholpen zoals we anderen ook helpen. Natuurlijk klikt het met sommige vluchtelingen beter dan met anderen, maar dat heb je in het dagelijks leven evengoed. Er ontstaan ook vriendschappen en liefdes tussen hulpverleners en vluchtelingen. Ik heb een keer een geweldig huwelijksfeest meegemaakt

van een stagiair en een dochter uit een vluchtelinggezins. In het westen denken wij steeds vaker in 'wij' of 'zij', ik denk liever in 'wij' en 'wij'. Onze individualistische maatschappij kent veel angst. Wij hebben blijkbaar zoveel te verliezen dat we niet kunnen delen. Met 'zoveel' bedoel ik de illusie dat we 'het gemaakt hebben', dat we goed voor iedereen zijn, dat iedereen alles heeft waarvan hij denkt dat hij dat wil. Maar bij vluchtelingen gaat het in eerste instantie om basale levensbehoeften: bed, bad en brood. Daarnaast hebben ze ook een toekomst en gaat het om perspectief en dus om nieuwe zin. Ze hebben traumatische ervaringen. De meeste vrouwen kunnen niet terug, vanwege oorlog, ontwijking, seksueel misbruik en gebrek aan mogelijkheden om een zinvol bestaan op te bouwen. Ze zouden in bittere armoede moeten leven. Ze zijn via een mensenhandelaar naar Nederland gebracht met de belofte van een rijke toekomst. Maar eenmaal in het westen, komen ze van een koude kermis thuis. Je kunt ze dan niet laten creperen, zoals we dat nu doen met de vluchtelingen op Lesbos. Het is toch schandalig dat de Nederlandse regering die honderd ouderloze kinderen uit kamp Moria alleen maar wil opnemen als er honderd afgaan van het aantal dat wij jaarlijks verplicht toelaten? Dat kan echt niet. Het goede dat wij hier hebben opgebouwd, gun ik hen ook. Ook voor hen moet het leven menswaardig zijn.' ●

Simone van de Wijdeven is tekstschrijver, tolk, vertaler, buurtbemiddelaar, mediator i.o. en redactielid van dit tijdschrift.